

Polismyndigheten

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Er referens Ju 2022/03121

Remiss av betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)

Polismyndigheten välkomnar förslagen och ser mycket positivt på möjligheten att kunna använda hemliga tvångsmedel preventivt. Polismyndigheten gör bedömningen att detta kommer att öka myndighetens möjligheter att förhindra att fler allvarliga våldsbrott begås och komma till rätta med den allvarliga våldsutveckling som pågår i Sverige. Även i de fall Polismyndigheten inte lyckas förhindra brott kommer polisens utgångsläge för att utreda brott vara helt annorlunda än då polisen tvingas börja från noll när t.ex. en skjutning redan har ägt rum.

Polismyndigheten lämnar vissa synpunkter på förslagen, bl.a. avseende förhållandet mellan tvångsmedel enligt preventivlagen och rättegångsbalken samt tiden för ikraftträdande av förslagen.

Polismyndighetens synpunkter

10.6 Upphävande av tillståndet

Enligt 10 § första meningen lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen) samt 20 § andra stycket lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning, ska ett beslut om att tillåta ett hemligt tvångsmedel omedelbart upphävas om det inte längre finns skäl för beslutet. Beslutet hävs av åklagare eller rätten. Utredningen föreslår att dessa regler ska gälla även för det utökade tillämpningsområdet.

Polismyndigheten konstaterar att det kan komma att uppstå situationer då en preventiv avlyssning resulterar i att myndigheten får sådan information att det finns anledning anta brott och därmed inleda förundersökning. Därigenom kommer rättegångsbalkens regler om bl.a. hemliga tvångsmedel bli gällande och beslut om sådana tvångsmedel behöva fattas enligt det regelverket. Polismyndigheten bedömer att det i en sådan situation kan komma att uppstå problem för det fall de ovan nämnda bestämmelserna ska tolkas som att det pre-

preventiva tvångsmedlet omedelbart måste upphävas, trots att beslut om tvångsmedel enligt rättegångsbalken ännu inte hunnit beslutas. Det är för det första viktigt att det inte uppstår någon ”lucka” i tvångsmedelsanvändningen så polisen riskerar gå miste om viktig information i ärendet. Det kan vidare innebära ett praktiskt problem när ett tvångsmedel, framförallt hemlig dataavläsning, måste återaktiveras. Det är med andra ord enligt Polismyndighetens uppfattning mycket viktigt att beslutet om preventiva tvångsmedel anses gälla till dess nytt beslut om hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalkens regler har fattats.

Det kan nämnas att i tidigare förarbeten kommenteras denna fråga enligt följande (prop. 2013/14:237 s. 101).

Det behövs inga särskilda regler om förhållandet mellan tvångsmedelsanvändning i syfte att förhindra brott respektive i syfte att utreda brott

Det finns i dag ingen särskild reglering av förhållandet mellan tvångsmedelsanvändning enligt 2007 års lag om preventiva tvångsmedel och tvångsmedelsanvändningen i en förundersökning. Tvångsmedel enligt 2007 års lag om preventiva tvångsmedel måste därmed inte alltid avbrytas enbart av det skälet att det uppkommit förutsättningar att inleda förundersökning för ett visst brott. Avgörande blir i stället om det alltså finns förutsättningar för tvångsmedelsanvändning enligt 2007 års lag om preventiva tvångsmedel. Varken utredningen eller remissinstanserna har framfört att det skulle finnas ett behov av särskilda bestämmelser som reglerar förhållandet mellan de hemliga tvångsmedlen under förundersökning och de uteslutande preventiva tvångsmedlen. Regeringen delar uppfattningen att sådana bestämmelser inte bör införas.

Polismyndigheten delar den bedömning av frågan som tidigare har gjorts. Det kan konstateras att preventiva tvångsmedel inte avser ett konkret brott utan brottslig verksamhet. Risker för sådan brottslig verksamhet bör vara minst lika stor även efter det att uppgifter tillräckliga för att inleda förundersökning har inkommit. Därmed bör det i de flesta sådana fall finnas förutsättningar för att fortsätta med den preventiva tvångsmedelsanvändningen. Mot bakgrund av vikten av att det finns ett tydligt och klart lagstöd för all tvångsmedelsanvändning anser Polismyndigheten emellertid att det vore värdefullt om frågan förtydligas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

10.8 Användning av överskottsinformation

Utredningen har gjort bedömningen att nu gällande bestämmelser om överskottsinformation i preventivlagen bör ändras i enlighet med förslaget från

Utredningen om rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61). Förslaget innebär att de särskilda begränsningarna för när förundersökning får inledas och brott får utredas på grund av överskottsinformation från hemliga tvångsmedel ska tas bort och att det är åklagaren som ska fatta beslut ifråga om överskottsinformation. Polismyndigheten ställer sig positiv till att de särskilda begränsningarna för när överskottsinformation får användas tas bort, men anser i motsats till förslaget i SOU 2018:61 att det är Polismyndigheten som bör få besluta om att dela överskottsinformation inom underrättelseverksamheten. Skälen till detta är för det första att underrättelseverksamhet faller inom Polismyndighetens och inte åklagarens uppdrag och att det därmed är Polismyndigheten som bäst kan avgöra hur information bör delas inom denna verksamhet. Det är vidare av stor vikt att Polismyndigheten utan dröjsmål kan få tillgång till och dela information, t.ex. för att utan dröjsmål kunna förhindra brott, utan att behöva avvakta beslut från åklagaren.

10.10 Underrättelse till enskild

Polismyndigheten instämmer i utredningens bedömning att underrättelseskyldigheten gentemot den enskilde vanligen utgör en viktig rättssäkerhetsgaranti. Polismyndigheten anser emellertid att det inte föreligger tillräckliga skäl för att införa en underrättelseskyldighet inom det nu utökade tillämpningsområdet.

Det kan konstateras att preventiva tvångsmedel inom det utökade tillämpningsområdet kommer att riktas i huvudsak mot personer som ägnar sig åt brottslighet som förekommer inom kriminella nätverk. Enligt den praxis som har utarbetats på området bedömer åklagarna i princip alltid att sekretess för att underrätta om hemliga tvångsmedel föreligger beträffande personer med kopplingar till kriminella nätverk, då framtida metoder och källor annars riskerar att röjas. Den föreslagna underrättelseskyldigheten kommer därför att få en begränsad effekt i praktiken.

Utredningen om rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61) har beträffande Säkerhetspolisens undantagsbestämmelse när det gäller underrättelse till enskild funnit att Säkerhets- och integritetskyddsnämndens löpande tillsyn, enskildas möjligheter att vända sig till nämnden för kontroll och den parlamentariska redovisningen av hemliga tvångsmedel ger goda möjligheter till kontroll av verksamheten, trots att underrättelse till enskild inte lämnas. Exakt samma efterhandskontroller kommer att gälla för Polismyndighetens tillämpning av preventiva tvångsmedel och bör därför anses utgöra tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Sammanfattningsvis anser Polismyndigheten att förslaget endast kommer att medföra en administrativ börda för Polismyndigheten utan att i praktiken utgöra en rättssäkerhetsgaranti för den enskilde. Det bör därför inte införas något sådant krav på underrättelse inom det utökade tillämpningsområdet.

12 Ikraftträdande

Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024. Mot bakgrund av vikten av att Polismyndigheten så snart som möjligt ges tillgång till de föreslagna nya tvångsmedlen anser myndigheten att ikraftträdandet bör ändras så att förslaget kan träda i kraft snarast möjligt, i vart fall senast den 1 oktober 2023.

13.2.2 Ekonomiska konsekvenser

Polismyndigheten vidhåller den till utredningen redovisade ståndpunkten att det är synnerligen svårt att förutse och beräkna vilket resursbehov förslagen kommer att medföra för myndigheten. Som utredningen konstaterat medför förslagen dock ett ökat resursbehov för Polismyndigheten som i viss utsträckning sammanfaller med det ökade resursbehov som förslagen från Utredningen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:19) bedömts medföra. Polismyndigheten har enligt budgetpropositionen 2022/23:1 tilldelats en anslagsförstärkning om 130 miljoner kr för 2024 för utökade möjligheter att använda hemliga och preventiva tvångsmedel. Under förutsättning att Polismyndigheten tillförs finansiering i enlighet med budgetpropositionen behöver myndigheten inte tillföras någon ytterligare finansiering med anledning av nu aktuella förslag.

Detta yttrande har beslutats av rikspolischefen Anders Thornberg. Vid den slutliga handläggningen har deltagit chefen för rättsavdelningen Gunilla Hedwall och juristen Sofie Klahr, föredragande.

POLISMYNDIGHETEN

Anders Thornberg

Sofie Klahr

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli